

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา วิชาชีพนักกิจกรรมบำบัดในภาคสาธารณสุขของประเทศ

โดย

น.ส.พรสวรรค์ โพธิ์สว่าง*

น.ส.พรทิพย์พา ธิมายอม**

*นักกิจกรรมบำบัดชำนาญการพิเศษ สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูฯ, อนุบาลฝ่ายบริหาร สมาคมนักกิจกรรมบำบัด/อาชีวบำบัดแห่งประเทศไทย

**นักกิจกรรมบำบัดชำนาญการ สถาบันประสาทวิทยา, อนุบาลฝ่ายวิชาการ สมาคมนักกิจกรรมบำบัด/อาชีวบำบัดแห่งประเทศไทย

ความหมายของกิจกรรมบำบัด

พระราชกฤษฎีกา

กำหนดให้สาขากิจกรรมบำบัดเป็นสาขาการประกอบโรคศิลปะ

ตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒

พ.ศ. ๒๕๔๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

เป็นปีที่ ๕๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

ประกาศว่า
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดให้สาขากิจกรรมบำบัดเป็นสาขาการประกอบโรคศิลปะตาม
กฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะ

"กิจกรรมบำบัด" หมายความว่า การกระทำ
เกี่ยวกับความสามารถของบุคคลที่มีความ
บกพร่องทางด้านร่างกาย จิตใจ การเรียนรู้และ
การพัฒนาเกี่ยวกับเด็ก โดยกระบวนการตรวจ
ประเมิน ส่งเสริม ป้องกันบำบัดและฟื้นฟู
สมรรถภาพ ให้สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้
เพื่อให้บุคคลดำเนินชีวิตได้ตามศักยภาพโดยการ
นำกิจกรรม วิธีการ และอุปกรณ์ที่เหมาะสมมาเป็น
วิธีการในการบำบัด

พระราชกฤษฎีกา กำหนดให้สาขากิจกรรมบำบัดเป็นสาขาการประกอบโรคศิลปะ
ตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๔๕

มาตรฐานการให้บริการของนักกิจกรรมบำบัด

หัวข้อ	เกณฑ์มาตรฐาน	สถานการณ์ปัจจุบัน	หมายเหตุ
มาตรฐานอัตราส่วน นักกิจกรรมบำบัดต่อ จำนวนผู้รับบริการต่อวัน	1: 8 *	1: 25-30	*อ้างอิงจากมาตรฐานการประกอบโรคศิลปะสาขา กิจกรรมบำบัด ปี พ.ศ.2554 ข้อ 2.3 มาตรฐานโครงสร้างที่ 3 ข้อ 2 แผนพัฒนาทรัพยากรบุคคล การจัดอัตรากำลัง การนิเทศการปฏิบัติงาน (หน้า 51)
มาตรฐานสัดส่วน นักกิจกรรมบำบัด ต่อประชากร	1:10,000	1:52,000	คำนวณจาก - นักกิจกรรมบำบัดที่มีใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขา กิจกรรมบำบัด ภาพรวมทั้งประเทศ มีจำนวน 1,274 คน (ข้อมูลจาก สมาคมนักกิจกรรมบำบัด/อาชีวบำบัดแห่ง ประเทศไทย ณ วันที่ 8 มีนาคม 2562) - จำนวนประชากรทั้งประเทศ 66,188,503 ล้านคน (จำนวนประชากรจากทะเบียน จำแนกตามอายุ เพศ และจังหวัด พ.ศ.2560 : สำนักงานสถิติแห่งชาติ)

การกำหนดกรอบอัตราค่าจ้างของนักกิจกรรมบำบัด ควรกำหนดให้เพียงพอและครอบคลุมต่อการให้บริการ ส่งเสริม ป้องกัน บำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งในสถานบริการสุขภาพและในชุมชน

ภาระงาน (Production line) *	เวลามาตรฐาน (นาที)
1. การบำบัด ฟื้นฟูผู้ป่วยกลุ่ม Neurological, Musculoskeletal condition, Pediatric, Aging	45 – 75
2. การประดิษฐ์/ดัดแปลง/ซ่อมแซม เครื่องตามร่างกายส่วนบน, อุปกรณ์ช่วยเหลือ/ อุปกรณ์ดัดแปลง, pressure garment, อื่นๆ	85 – 120
3. กิจกรรมกลุ่มเพื่อการบำบัด ฟื้นฟูในโรงพยาบาล	120
4. งานบำบัด ฟื้นฟู ผู้รับบริการทุกประเภทในชุมชน (รายบุคคล – รายกลุ่ม)	90 – 120
5. งานป้องกันและสร้างเสริมสุขภาพ ผู้รับบริการทุกประเภท (รายบุคคล – รายกลุ่ม)	30 – 90

หมายเหตุ อ้างอิงจากรายงานการจัดทำกรอบอัตราค่าจ้างของหน่วยบริการสาธารณสุข สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ครั้งที่ 2/2557

อัตราการให้บริการโดยเฉลี่ย* (สำรวจจาก อัตราการให้บริการรพศ./รพท. 12 เขตสุขภาพ)
 รพศ. ให้บริการ 30-35 visits/day รพท. ให้บริการ 25-30 visits/day

Roles of OT in Intermediate care and related conditions

Diagnosis	Occupational therapy services						
	ADL & IADL training	Perception & cognition training	Upper extremity functional training	Swallowing rehabilitation	Adaptive & Assistive devices	Prevocational training	Home & environment modification
Stroke	√	√	√	√	√	√	√
TBI	√	√	√	√	√	√	√
SCI	√	--	√	--	√	√	√
Deconditioning	√	√	√	√	√	--	√
Aging	√	√	√	√	√	--	√

สถานการณ์และข้อจำกัดของสาขากิจกรมบำบัด

สถาบันที่ผลิตนักกิจกรรมบำบัด

1. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลิตบัณฑิตได้ปีละประมาณ 90 คน
2. มหาวิทยาลัยมหิดล ผลิตบัณฑิตได้ปีละประมาณ 30 คน

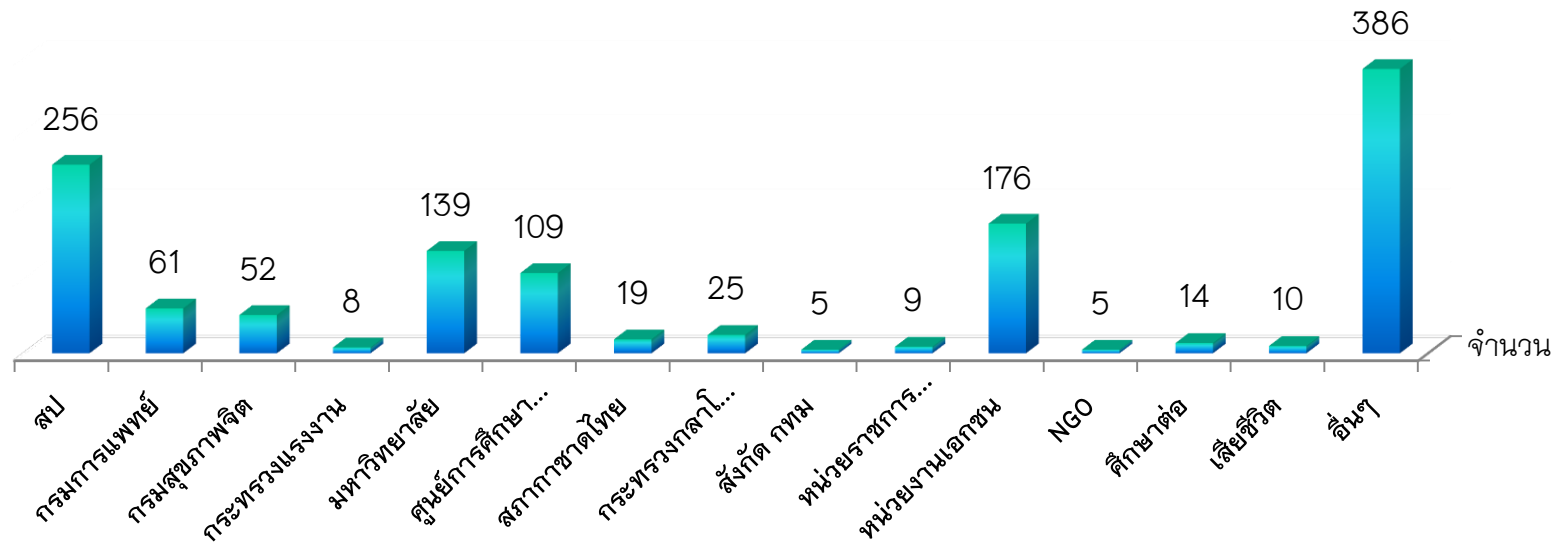
รวมผลิตได้ปีละประมาณ 120 คน

นักกิจกรรมบำบัดที่มีใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขากิจกรรมบำบัด ภาพรวมทั่วประเทศ มีจำนวน 1,274 คน ปฏิบัติงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขเพียง 29% (375 คน)

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบ

- งานภาคเอกชนให้ค่าตอบแทนที่สูงกว่า
- ไม่มีตำแหน่งข้าราชการรองรับ
- ความก้าวหน้าในระบบราชการ (ตำแหน่งชำนาญการพิเศษมีน้อย ยังไม่มีตำแหน่งระดับเชี่ยวชาญ)
- อัตราการลาออก ย้าย/เปลี่ยนงานสูง
- นักกิจกรรมบำบัดสามารถเปิดคลินิกการประกอบโรคศิลปะได้
- นักกิจกรรมบำบัดรุ่นแรก จะเกษียณอายุราชการในปี 2564 และภายในปี 2568 จะมีนักกิจกรรมบำบัด เกษียณอายุราชการ จำนวน 61 คน และไม่มีตำแหน่งทดแทน

ข้อมูลปัจจุบัน :ฐานข้อมูลนักกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยปี 2561 แยกตามสังกัด

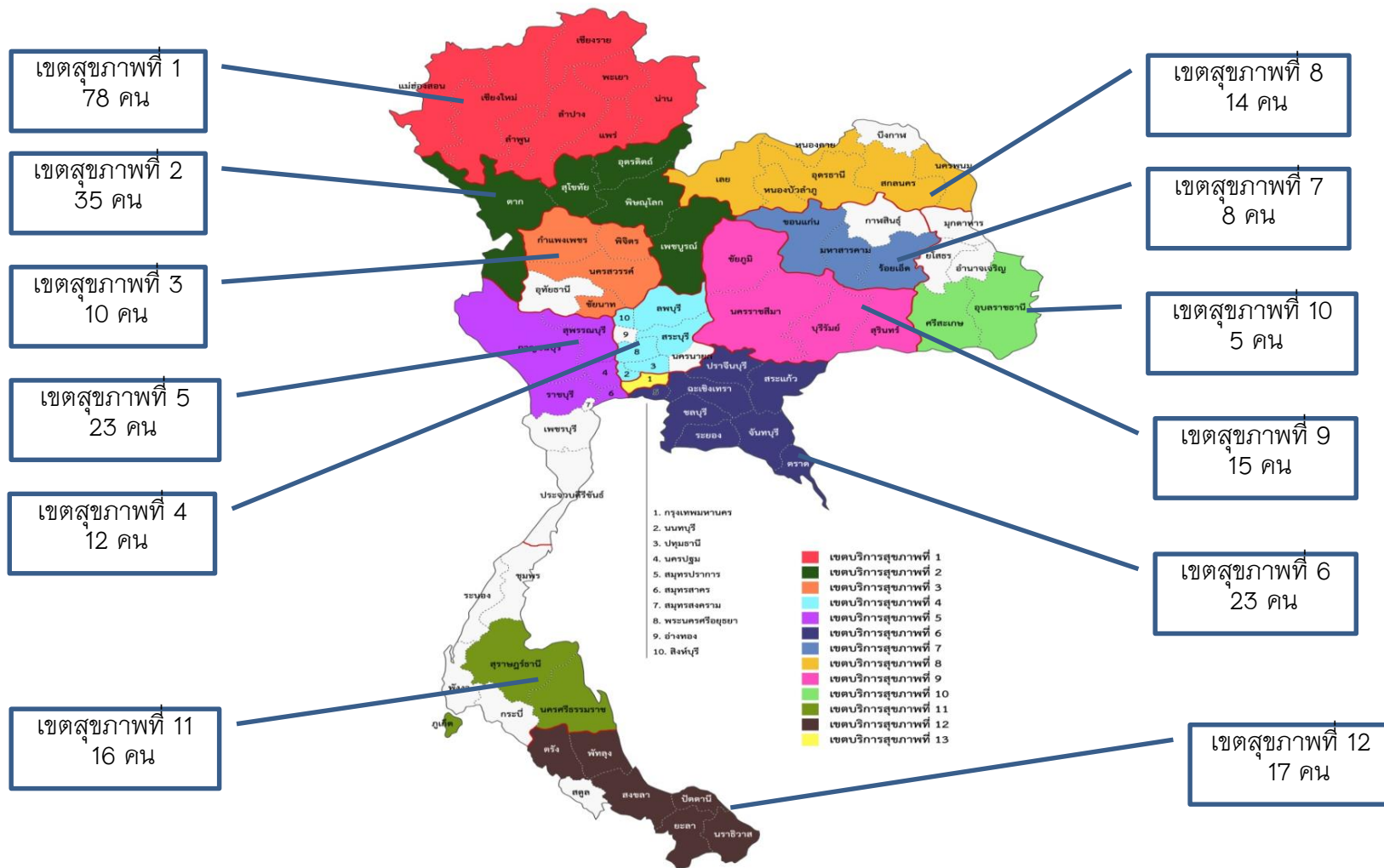
หมายเหตุ จำนวนนักกิจกรรมบำบัดทั่วประเทศที่มีใบอนุญาตเป็นประกอบโรคศิลปะ
สาขากิจกรรมบำบัด 1,274 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 5 กันยายน 2561)

ข้อมูลปัจจุบัน : ประเภทตำแหน่งนักกิจกรรมบำบัด แยกตามสังกัด

สังกัด	จำนวน (คน)					
	ชรก.	พรก.	พกส.	ลจช.	ไม่ทราบ	รวม
1. กระทรวงสาธารณสุข						
1.1 สำนักงานปลัดกระทรวง สช	115	39	7	70	25	256
1.2 กรมการแพทย์	50	0	4	0	7	61
1.3 กรมสุขภาพจิต	33	15	5	1	4	58
รวม	198	54	16	71	36	375
2. กระทรวงแรงงาน	6	0	1	0	1	8
3. กระทรวงกลาโหม	10	0	0	7	8	25
4. การศึกษาพิเศษ	94	0	0	0	0	94

อ้างอิงจากสมาคมนักกิจกรรมบำบัด/อาชีวบำบัดแห่งประเทศไทย ข้อมูล ณ วันที่ 8 มีนาคม 2562

ข้อมูลปัจจุบัน : สัดส่วนการให้บริการของนักกิจกรรมบำบัดแยกตามเขตบริการสุขภาพ (รวมทั้งสิ้น 256 คน)

ข้อมูลปัจจุบัน : จำนวนนักกิจกรรมบำบัดในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (สป)
แยกตามเขตบริการสุขภาพและระดับสถานพยาบาล

เขต	จำนวน OT รวม	ระดับสถานพยาบาล						
		A	S	M1	M2	F1	F2	F3
1	78	11	18	8	13	3	23	0
2	35	11	12	3	3	0	5	1
3	10	1	6	0	3	0	0	0
4	12	6	3	1	1	0	1	0
5	23	13	1	4	1	0	4	0
6	23	17	4	0	1	0	1	0
7	8	5	2	0	1	0	0	0
8	14	5	5	1	3	0	0	0
9	15	10	3	1	0	0	1	0
10	5	5	0	0	0	0	0	0
11	16	13	0	2	1	0	0	0
12	17	10	6	0	1	0	0	0
Sum	256	107	60	20	28	3	35	1

ข้อมูลปัจจุบัน : สถานพยาบาลในเขตบริการสุขภาพ (จำแนกตามระดับ)

เขตบริการสุขภาพ	ระดับสถานพยาบาล						
	A	S	M1	M2	F1	F2	F3
1	3	5	3	8	9	68	6
2	2	4	1	6	4	28	47
3	1	4	0	5	5	30	9
4	3	5	4	6	3	38	12
5	4	6	5	6	7	36	2
6	6	3	5	5	11	37	6
7	2	2	2	12	8	38	13
8	2	5	2	6	8	52	12
9	3	2	4	13	12	45	10
10	1	4	2	5	4	45	9
11	3	4	4	10	5	39	15
12	3	5	2	4	10	51	3
รวม	33	49	34	86	86	507	144

ข้อเสนอแนะ : อัตรากำลังนักกิจกรรมบำบัดที่ควรมี วิเคราะห์ตาม Service Based (จำแนกตามเขตสุขภาพ)

เขตสุขภาพ	จำนวนนักกิจกรรมบำบัดที่ควรมี (คน)		จำนวนนักกิจกรรมบำบัดที่มีในปัจจุบัน (คน)	จำนวนที่ควรเพิ่ม (Gap) (คน)	
	Min	Max		Min	Max
1	124	226	78	46	148
2	107	199	35	72	164
3	65	119	10	55	109
4	94	165	12	82	153
5	95	161	23	72	138
6	102	175	23	79	152
7	89	166	8	81	158
8	105	192	14	91	178
9	106	195	15	91	180
10	83	153	5	78	148
11	101	181	16	85	165
12	99	177	17	82	160
รวม (คน)	1,170	2,109	256	914	1,853

หมายเหตุ แนวทางการคำนวณ อ้างอิงจาก รายงานการจัดทำกรอบอัตรากำลังของหน่วยบริการสาธารณสุข สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ครั้งที่ 2/2557

ข้อเสนอแนะ : อัตรากำลังนักกิจกรรมบำบัดที่ควรมีในเขตบริการสุขภาพ
(วิเคราะห์ด้วย Population based เปรียบเทียบกับ Service based)

เขตสุขภาพ	ประชากร (คน)*	จำนวน OT ที่ควรมี (คน)		จำนวน OT ที่มีในปัจจุบัน (คน)	GAP (คน) ตาม Population Based	GAP (คน) ตาม Service Based (min)
		Population Based	Service Based (min)			
1	5,561,491	556	124	78	432	46
2	3,445,607	345	107	35	238	72
3	2,993,639	299	65	10	234	55
4	5,275,641	528	94	12	434	82
5	5,139,114	514	95	23	419	72
6	5,962,523	592	102	23	490	79
7	5,055,694	506	89	8	417	81
8	5,523,857	552	105	14	447	91
9	6,752,999	675	106	15	569	93
10	4,593,375	459	83	5	376	78
11	4,400,137	440	101	16	339	85
12	4,914,400	491	99	17	392	82
รวม	65,118,477	6,507	1,170	380	5,337	914

หมายเหตุ * จำนวนประชากรอ้างอิงจากสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ณ วันที่ 31 ธ.ค. 2560

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนา : แผนพัฒนาเร่งด่วน

1.

เพิ่มการคงอยู่ในภาคราชการ ของนักกิจกรรมบำบัด

1.1 การบรรจุเป็นข้าราชการ

1.2 ระบบงานที่ชัดเจน สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ

1.3 แรงจูงใจและค่าตอบแทนที่เหมาะสม เช่น เพิ่มเงิน พตส

2.

จัดสรรตำแหน่งและบรรจุนักกิจกรรมบำบัดให้เพียงพอและครอบคลุม
การให้บริการในภาคสาธารณสุข

โดยระยะแรก เริ่มบรรจุนักกิจกรรมบำบัดให้ครบในตั้งแต่โรงพยาบาล
ระดับ A-M1 และจังหวัดที่ไม่มีนักกิจกรรมบำบัดให้บริการ

* หมายเหตุ ดูข้อมูลประกอบการพิจารณาใน slide ถัดไป

ข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดสรรตำแหน่งนักกิจกรรมบำบัด

เขตบริการสุขภาพ	จังหวัดที่ไม่มีนักกิจกรรมบำบัด ในภาคสาธารณสุข	จังหวัดที่มีนักกิจกรรมบำบัด ≤ 3 คน	จังหวัดที่ไม่มีนักกิจกรรมบำบัด ในโรงพยาบาลระดับ M1
1	-	-	น่าน แพร์ แม่ฮ่องสอน ลำปาง เชียงราย
2	-	-	อุดรดิตถ์ พิชณุโลก ตาก เพชรบูรณ์
3	อุทัยธานี	กำแพงเพชร(3) นครสวรรค์(2) ชัยนาท(1)	กำแพงเพชร นครสวรรค์ ชัยนาท พิจิตร
4	อ่างทอง นครนายก	ปทุมธานี(2) อัญญา(3) ลพบุรี(1) สิงห์บุรี(2)	ปทุมธานี อัญญา ลพบุรี
5	ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี	สมุทรสาคร(3)	กาญจนบุรี นครปฐม
6	-	สระแก้ว(2) ฉะเชิงเทรา(3) ตราด(2) ระยอง(1)	สระแก้ว จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ
7	กาฬสินธุ์	มหาสารคาม(2) ร้อยเอ็ด(1)	ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด
8	บึงกาฬ	สกลนคร(1) เลย(3) หนองบัวลำภู(1)	สกลนคร เลย หนองคาย หนองบัวลำภู
9	-	ชัยภูมิ(3) สุรินทร์(2)	โคราช ชัยภูมิ สุรินทร์
10	มุกดาหาร ยโสธร	ศรีสะเกษ(1)	ศรีสะเกษ อุบลราชธานี
11	ชุมพร ระนอง พังงา กระบี่	สุราษฎร์ธานี(3)	สุราษฎร์ธานี ภูเก็ต
12	สตูล	ยะลา(2) พัทลุง(2) นราธิวาส(1) ปัตตานี(1)	ตรัง ยะลา สงขลา พัทลุง นราธิวาส ปัตตานี

ข้อมูลประกอบการปรับปรุงหลักเกณฑ์และอัตราเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษ ผู้ปฏิบัติงานด้านการสาธารณสุข(พ.ต.ส.) ตำแหน่งนักกิจกรรมบำบัด

ปัจจุบัน เงิน พตส.ของนักกิจกรรมบำบัดในภาครัฐ จัดอยู่ในกลุ่มสหวิชาชีพ จะได้รับ 1,000 บาท/เดือน

ค่าตอบแทนเมื่อแรกเข้าทำงาน	โรงพยาบาลเอกชน	โรงพยาบาลภาครัฐ
เงินเดือน	15,000–20,000 บาท	11,000–15,000 บาท
ค่าใบประกอบวิชาชีพ / พตส.	3,000–5,000 บาท	1,000 บาท
ค่าครองชีพ	1,400 บาท	–
ค่า competency	1,000–4,000 บาท	–
ค่าภาษาต่างประเทศ / Toefl/ Toeic	500–4,000 บาท	–
เงินเดือนปรับขึ้น	ครั้งละ 3–6%	ครั้งละ 2 – 4 %
โบนัสประจำปี	มี	–
ค่าประสบการณ์ในการทำงาน	ปีละ 500	–
สวัสดิการค่าเดินทาง	จ่ายตามจริง	–
	รวมสูงสุด 34,400 บาท/เดือน	รวมสูงสุด 16,000 บาท/เดือน

**** ความแตกต่างของอัตราค่าตอบแทน ระหว่างภาคเอกชนกับภาครัฐ อยู่ที่ 53.48% ****

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาในระยะกลาง : การพัฒนาศักยภาพบุคลากร

1. ▶ พัฒนาหลักสูตรเพื่อเพิ่มศักยภาพนักกิจกรรมบำบัด

1.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรความเชี่ยวชาญเฉพาะทางสำหรับ นักกิจกรรมบำบัด

หมายเหตุ ดำเนินการโดยคณะกรรมการวิชาชีพสาขากิจกรรมบำบัดและกรมสนับสนุนบริการ
สุขภาพ

2. ▶ จัดอบรมถ่ายทอดความรู้แก่วิชาชีพข้างเคียงเพื่อพัฒนาระบบบริการ (การพัฒนาชุมชน)

2.1 หลักสูตรกิจกรรมบำบัดเบื้องต้นสำหรับสหวิชาชีพ

หมายเหตุ ดำเนินการร่วมกันระหว่างภาคราชการและสมาคมนักกิจกรรมบำบัด/อาชีวะบำบัด
แห่งประเทศไทย

ข้อเสนอเพื่อการพัฒนาในระยะยาว : การผลิต,ความก้าวหน้าในวิชาชีพ,การดำรงรักษา

1. ▶ เพิ่มอัตราการผลิตนักกิจกรรมบำบัด

กรมการแพทย์ โดยสถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูฯ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการเพื่อเปิด **หลักสูตรปริญญาตรี สาขากิจกรรมบำบัด** เพื่อผลิตนักกิจกรรมบำบัดที่มีจริยธรรม ความรู้ ความสามารถ และเพื่อสนองตอบนโยบายของรัฐบาลและประเทศ โดยมีแผนการเปิดการเรียนการสอนรุ่นแรกในปี พ.ศ. 2565

2. ▶ ส่งเสริมการเข้าสู่ภาคสาธารณสุข / ระบบราชการ

- 2.1 การให้ทุนการศึกษาเพื่อกลับไปปฏิบัติงานในภูมิลำเนา (เช่น ทุนสำนึกรักบ้านเกิด)
- 2.2 กำหนดตำแหน่งนักกิจกรรมบำบัด (ข้าราชการ) ให้ครบทุกจังหวัด

3. ▶ เพิ่มตำแหน่งนักกิจกรรมบำบัดระดับชำนาญการพิเศษและเปิดกรอบตำแหน่งนักกิจกรรมบำบัดระดับระดับเชี่ยวชาญในกระทรวงสาธารณสุข

Thank you for your attention

